Vöröstó

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

VÖRÖSTÓ

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

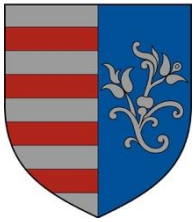

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés *5*

2. Vöröstó bemutatása *7*

3. Örökségünk *10*

4. Eltérő karakterű településrészek Vöröstón *13*

   Ófalu

5. Építészeti útmutató *18*
   Tetőhajlásszög
   Magasság
   Tetőforma
   Színek
   Telepítés
   Terepalakítás
   Kerítések
   Kertek
   Erkélyek, tornácok
   Ajtók, ablakok
   Homlokzatképzés
   Részletek

6. Mai példák *38*

7. Utcák, terek *42*

8. Hirdetések, reklámtáblák *44*

BEVEZETÉS

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit. Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével, szomszédaival, településével. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatoktól a zenén át egészen épített környezetünkig.

A Balaton-felvidék a Balaton északi partján, nyugat-keleti irányban húzódó fennsík, mely a Bakony és a Keszthelyi-fennsík között fekszik. A Bakonytól a veszprém-nagyvázsony-tapolcai törésvonal választja el. A Balaton-felvidék dombjai és a Kab-hegy között található a Vázsonyi-medence, melytől déli irányba található Vöröstó. A kőépítkezésű, erdő borította hegyvidékes Bakonytól délre, a vízzel együtt élő Balaton-felvidék délkeleti részén fekszik a település.

A Balaton-felvidéken korábban fa- és sövényfalú épületeket emeltek, majd az erdők ritkulásával a 18. század folyamán a kő lett a fő építőanyag. A fehér, szürkés vagy sárgás színezetű dolomitból és mészkőből, valamint a vörös homokkőből és fekete bazaltból rakott kőfalak sajátos, egyedi hangulatot adnak a falvaknak. Vöröstó településen is megfigyelhetők ezen építőanyagok.
Az új építőanyagok megjelenése az épületek szerkezetére, formájára is hatással voltak, így a lapos kövekből dongaboltozatokat, boltpincéket építettek, ami magasabb szintre emelte a bortárolást. A települések korábban teleksoros úti falvak voltak, majd a 19. századtól a szűk faluhatárok miatt bekövetkezett halmazosodás és a közös udvarok rendszere volt jellemző, valamint az újonnan telepített falvakban a szabályos kimért telkek domináltak.

„Vajon csak a megőrzés a karbantartás a kötelességünk? Vagy inkább fenntartani, gondozni, hasznosítani, gazdagítani és úgy továbbörökíteni?! Hagyományos népi építészeti emlékeinkből sokat tanulhatunk, megóvásuk, felújításuk nem öncél. Jól kell sáfárkodnunk ezzel a ránk maradt örökséggel. Táji, természeti, épített értékeink gondozása, gyarapítása és továbbadása elválaszthatatlan életünktől és kultúránktól. Örökségül adni azt, amit mi is apáinktól, nagyapáinktól kaptunk, ami sorsunk, életünk színtere, a hely ahol születtünk, ahová emlékeinkbe visszatérünk és ragaszkodunk.”
Krizsán András és Somogyi Győző szavai

VÖRÖSTÓ BEMUTATÁSA

Vöröstó a Déli-Bakony lábánál, a Balatontól 8 km-re fekszik. Azon kevés települések közé tartozik, amely máig megőrizte az egykori népi építészet értékeit, jellegzetességeit. Jóformán érintetlen eredetiségében maradt meg minden porta falusi jellege, melynek díszei a míves kidolgozású, oszlopos, tornácos kőházak. A település néhány éve műemléki védettséget is kapott, a kőházakon kívül a portákat lezáró egyedülálló pajtasor miatt. A pajták keretbe foglalják az egész települést.

Az egy utcás szerkezetű falu épületeinek sajátos elrendezése van, mivel a házakat az útra merőlegesen egymás mögé építették. A bejáratok az ellentétes oldalon vannak, így minden háznak van saját udvara. Az udvart egységesen mindenhol pajta épület zárja le, ami a betolakodóktól és az időjárástól védett. A pajták régen összefüggő láncot alkottak. Az anyaghasználatra a közelben fejtett terméskő jellemző, melyet sárba, vagy habarcsba raktak. A boltozatok, oszlopok és a kémények téglából készültek. Az épületek ma már zárt tornácosak, csak a bejárati ajtó és a két oldalán elhelyezkedő két ablak emlékeztetnek az egykori nyitott tornácra.

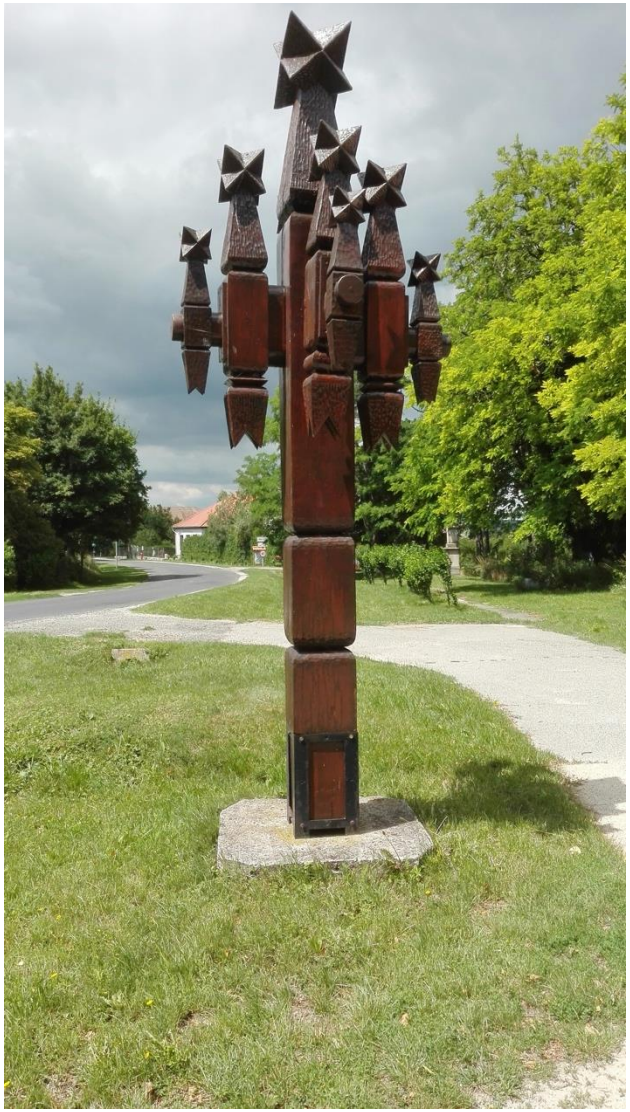

A településre szalagtelkes telekrendszer jellemző. A telkek beépítésének jellege csaknem mindenhol oldalhatáron álló beépítés. Egyedi kétudvaros beépítés található a Fő utcán végig, melyek végében mintegy „várfal" keresztpajták találhatók. Ez az egységes és még egészében működő képes beépítés minden elemében megőrzendő. Ezt szolgálja a Műemléki Jelentőségű Területbe sorolása a falu döntő részének. A falu beépített további részével együtt teljes egészében a Műemléki Környezet besorolásba tartozik.

A táj és a település egymáshoz viszonyított kapcsolata harmonikus, a község kiemelkedően jó környezetminőséggel rendelkezik, ahol helyileg védendő épületek, régészetileg védett és természetvédelmi oltalom alatt álló területek jó minőségben, változóan gazdag használattal találhatók.

Vöröstó külterületének tájhasználata nagyban igazodik a táji, természeti adottságokhoz. A változatos, észak felé folyamatosan lejtő terephez igazodó, nem túl intenzív művelési mód lehetővé tette, hogy az eredeti táji egység fennmaradjon, és a település potenciális vonzó tényezője legyen.

A Kálvária a falu délkeleti részén emelkedő dombon áll. A Kálvária-dombra egy kapun keresztül érünk, majd tovább haladva két oldalon stációk sorakoznak, melyek tengelyre fordítottan egymással szemben állnak.
A klasszicista stílusú stációk három méteres magasságban emelkednek. Valószínűleg téglából készültek, fedőlapjuk kőből, a kereszt kovácsoltvasból, a képek pedig mázas kerámiából vannak. A stációkat sokszög alaprajzú kupolás kápolna zárja.

A település területe a legrégebbi idők óta lakott volt, megtalálták a kőkorszakbeli ember nyomait is. A középkori falu a török hódoltság alatt elnéptelenedett, lakói Vázsonyba költöztek. A Zichy család 1652-ben birtokadományként megkapta Vöröstó területét, majd szlovák családokat telepítettek ide, de azok egy éven belül megszöktek, így ezután németeket hoztak. A falu jómódját a Stájerországba irányuló borkereskedelem alapozta meg. A borért cserébe visszafelé általában épületfát hoztak.

A jelenlegi templom alapkövét 1825-ben rakták le és mindent saját kezűleg készítettek elő a falu lakói. A templomot még be sem fejezték, de már megtartották az első misét, innen ered a búcsúünneplés. Az építést is a falu lakói végezték, a téglát a temető mögött égették. Ebben az időben 400-an lakták a települést. A ma is látható oltárképet gróf Széchenyi Zsófia festette Bécsben. A templom a környék legnagyobb és legszebb kincse.

Vöröstó építkezése képviseli legegységesebben a német házak fejlődésének legmagasabb fokát. Az utcafronton minden háznak három ablaka van, az épületek oromzatán zömében 19. század végi évszámot láthatunk. Korábban az udvari homlokzaton végig nyitott tornác húzódott, azonban mára leginkább két oszlopból álló zárt tornácok figyelhetők meg.

3

ÖRÖKSÉGÜNK

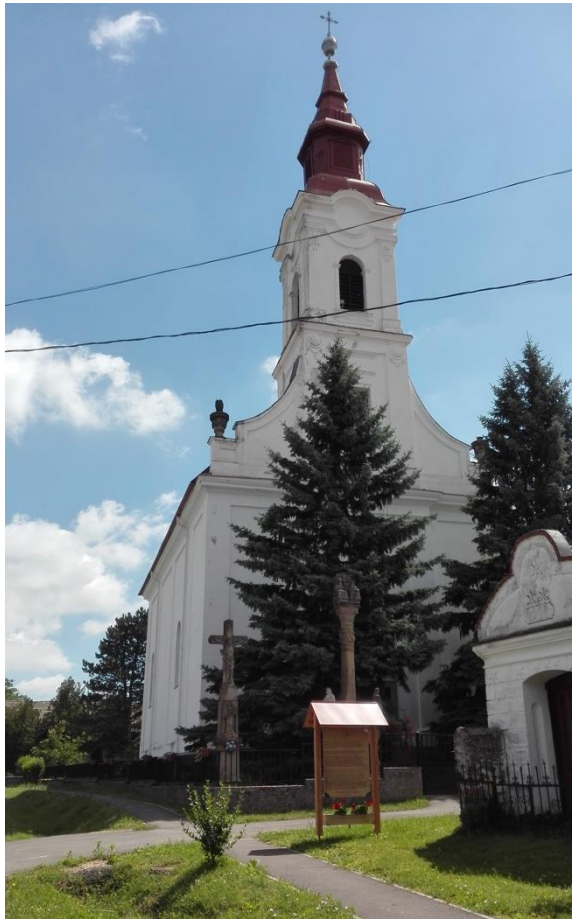

Vöröstó természeti adottságai, történelmének sokszínűsége, a lakosság együtt élése adja azt az identitást, ami épületei, közterületei szintjén is kifejeződik.

A település egésze jelen formájában egységesen megőrizte korábbi 18. század eleji szerkezetét. A település jelenlegi faluszerkezeti képe szinte azonos a 18. század végi I. katonai felméréssel.
A belterülete műemléki jelentőségű terület, számos műemlék található a faluban. A településen az építészeti, városrendezési feladatokat a műemlék településképi érvényesülésének kell alárendelni, mely törvényben van szabályozva. A tágabb környezet beruházásainál fokozottan törekedni kell arra, hogy az a településképhez mind tömegében, mind jellegében illeszkedő legyen és ne bontsa meg a faluképet.

A bal oldali képen látható a Római katolikus templom, mely későbarokk épület feltehetően a korábbi középkori templom helyén áll. A környező telkeken talált embercsont maradványok is arra utalnak, hogy a templom a korábbi középkori helyén áll, környezetében temetővel. Értelemszerűen a templom és tágabb környezete védelem alatt áll, ott minden földmunkánál a régészeti jelenlét elkerülhetetlenül szükséges. A templommal szemben álló kis kápolna, mely 1917-ben épült –szintén védendő.

43

A településtől keletre emelkedő dombon 19. századi, klasszicista kálvária található, melynek teljes környezete műemléki védelem alatt áll. Fontos, hogy a Barnagra futó út mellett ne legyen olyan domináns új beruházás, amely a kálvária összképét jelentősen befolyásolja, rontja.
A templom körüli temetőt 1776-ig használták. A legrégibb sírkövek 19. századiak. A 19. század eleji faragott sírkövek megtartandóak.
A Vöröstó-kápolna egy eklektikus kápolna, melynek megőrzése, védelme ugyancsak fontos feladat.
A településen több kereszt is található: a település nyugati végén áll egy 19. századi mészkő kereszt, keleti szélén, a kálváriához vezető út torkolatában álló 19. század végi kereszt. A Fő u. 9. és 10. között álló kereszt 1920-ból való, a római katolikus templom főhomlokzata előtt álló kereszt 1824-ből, végül az 1912-ben állított Szentháromság oszlop.
Ezen kívül több lakóház is védelem alatt áll.
A településen régészeti lelőhelyek is találhatók. A középkori templom a későbbi település keleti része alatt és a kálvária domb területén feküdt a középkori falu, amelyet 1671-től említenek pusztaként. A Csapás-dűlőn római kerámia került elő, mely római épületekre, településre utal. Ezen a területen mindenféle beruházást régészeti feltárásnak kell megelőznie. A Dombos-dűlő és Szérüskertek területén őskori szórvány kerámia található. A Ragonya területén paleolit leletanyag található.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

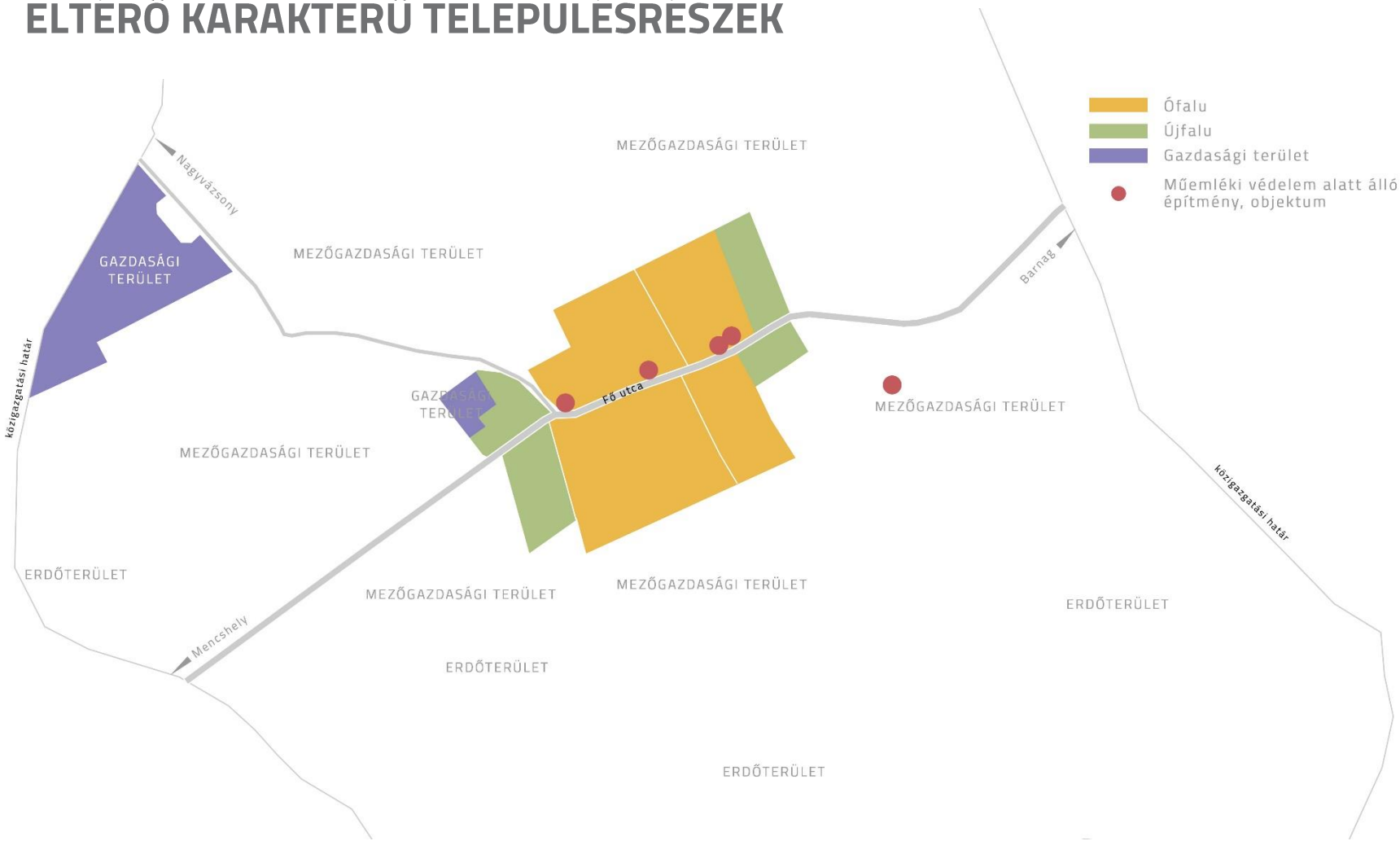

ÓFALU

Az ófalu településrészen, ahol történetileg kialakult oldalhatáron álló beépítést kell alkalmaznunk, javasolt az utcára merőleges tetőgerinc és a közvetlen környezetben jellemző tetőhajlásszög alkalmazása. Az épületek csak magastetővel építhetők. Ez jellemzően 40-45 fok közötti, mellyel gazdaságos geometriájú tetőtér alakítható ki. Ezenkívül pozitívum, hogy nem árnyékoljuk le a saját és szomszédunk kertjét.

A településkép egységessége érdekében kedvezőbb, ha a ház oromzattal fordul az utca felé, és nem kontyolt tetővel. Utcával párhuzamos gerincű utcai szárny ott akaítható ki, ahol a környező épületek már ilyenek. Keresztbe beforduló belső épületszárnyat csak kellően széles telek esetén érdemes alkalmazni, ott is meggondolással: ne vágja ketté a kertet első és hátsó kertre.

Az ófalu településrészen lévő beépítésre a hagyományos hosszú telkes egytraktusos lakóházak jellemzőek. A hosszú telkeknek az utcára néző végében helyezkednek el a lakóházak, ezektől távolodva pedig az állatokat kiszolgáló épületek, majd a veteményeskert, gyümölcsöskert. A lakóház mellett "tiszta udvar" alakult ki, e mögött a gazdasági udvar, majd a telek hátsó részén a veteményeskert. A nyeregtetős házak jellemzőek az egész településen, melyek felújításra kerültek, de az eredeti állapotuk szerint, így a településnek múzeális, egyedi karaktert adnak az épületek. A nyeregtetős házak mellett azonban találunk néhány sátortetős épületet is, melyek már négyzetes alaprajzú kéttraktusos épületek.

A képen látható épület egy hagyományos egytraktusos épület, mely felújításra került az eredeti állapot szerint. Az oromfalon lévő díszítések, a macskalépcső, az ablakok egyedi karaktert adnak az épületnek, valamint az egész falunak. A Balaton-felvidéki építészetre jellemző elemek jelennek meg az épületen.

A történeti településrészen több védett épület található, így azok megőrzése fontos feladat.
Az Ófalu Fő utca menti része a műemléki környezet terület része, ezért fontos az utcakép megőrzése az erdeti építészeti elemek megtartásának támogatásával. Az új épületek építése, valamint a meglévők átépítése során a hagyományos elemek továbbgondolása, a folytonosság megőrzése a cél.

A kertes házaknál hasznos egy megfelelő méretű, kialakítású tároló. A tárolók tervezésénél jó ha összhangban van az épülettel, mivel így egységes képet kapunk.
Ugyanez igaz a kerítésekre is. Az utcai kerítésnél érdemes a környezet szép példáit megfigyelni, azok nyomán mai módszerekkel, friss hangulatú, de illeszkedő kerítést tervezni, építeni.

Vöröstó településen erkély, loggia nem építhető. Az épületek színezése a környezethez és a hagyományokhoz illeszkedő fehér, tört-fehér, nyers illetve tojáshéj színű, illetve ahhoz közelálló pasztell színű lehet.

A kémények vakolt kivitelben készülhetnek, meszelt felülettel. Szerelt fémkémény nem épülhet az ófalu településrészen, csak a gazdasági területen.

A kialakult, meglévő beépítési mód megőrzése fontos, így minden esetben meg kell őrizni az egymás után sorolt két főfunkciójú épület elhelyezést, valamint az ezek mögött keresztben lévő pajtákat.

A hagyományokhoz illeszkedő homlokzati megjelenés alakítható ki. A macskalépcsős oromfalakat meg kell tartani, valamint újra kell építeni, ezenkívül a vakolt, vakolatkerettel kihúzott homlokzatok, a fa és nyerskő kerítések is megőrzésre javasoltak.

„Ne feledjük, egy hely alapvető identitása nem állandó és megingathatatlan, hanem élő organizmus, ami fejlődik és időről időre nyilvánvalóbbá válik. Az évszázadok alatt kialakult települések arculatát nemcsak korok, stílusok határozzák meg, hanem saját gazdasági és társadalmi adottságaik, egymáshoz viszonyított helyzetük és kapcsolataik is befolyásolták."
Krizsán András és Somogyi Győző szavai

A 70-es évek második felétől a romos házakat városi emberek kezdték megvenni, akiket "bebíró"-nak neveznek. Vöröstó településen és az egész Balaton-felvidéken is több száz népi műemléket, lakóházat mentettek meg, újítottak fel. Végignézve az utcaképen egy egységes arculatot figyelhetünk meg, melynek további megőrzése elengedhetetlen feladat.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni.

Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértenek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív, nem részrehajló. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant.

A szépség sokféle lehet.

Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat.

VÖRÖSTÓ

TETŐHAJLÁSSZÖG
Vöröstó történeti településrészén az épületek tetőhajlásszöge azonos kialakítású. Az épületek csak magastetővel, nyeregtetővel létesíthetők.

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint a környezetüknek, hogy illeszkedjenek az utcaképbe.

MAGASSÁG

A településen az épületek magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetük. Az utcai homlokzaton a max. homlokzatmagasság a környezet átlagánál 10%-nál nagyobb arányban nem térhet el.

Új ház építésénél fontos, hogy illeszkedjen a két szomszédos épület magasságához, valamint a környezethez az épület magassága, a túl magas épületek rontják az utcaképet.

Az épület arányok megtartása miatt a tetőtér beépítésnél térdfal nem építhető, illetve magasítható.

TETŐFORMA

Vöröstó történeti településrészén az épületek tetőformája egyszerű, nyeregtetős, pár sátortetős épület található.

Tördelt tetőformájú épület kerülendő, mivel nem illeszkedik a településképbe.

Kizárólag hagyományos sík agyagcserép, nád és zsúpfedés és a régi hagyományos betoncserép alkalmazható. A hagyományos szürke palafedés csak a meglévők pótlására és annak folytatásaként alkalmazható.

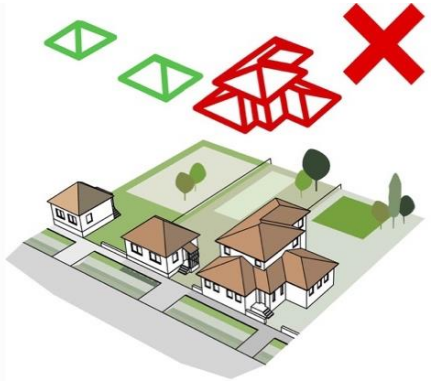

SZÍNEK

A település épületeinek színvilága a környezethez és a hagyományokhoz illeszkedő fehér, tört-fehér, nyers, valamint tojáshéj színű, illetve az ezekhez közelálló pasztell színek javasoltak.

A településen egy visszafogott, a környezethez illeszkedő színhasználat jellemző. Kerülendő a feltűnő, kirívó szinhasználat, a rikító színű fémlemez fedések és burkolat.

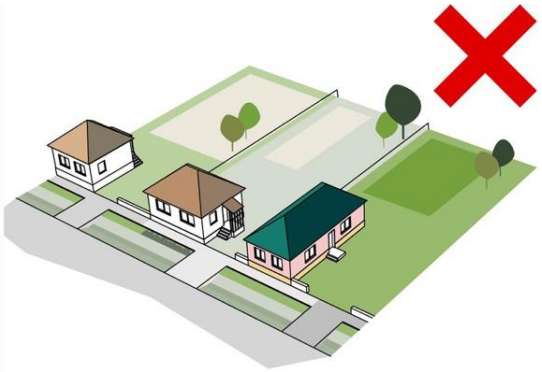

TELEPÍTÉS

Vöröstó településrészeiben az épületek telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű.

Kerülendő a nem utcával merőlegesen telepített, indokolatlanul nagy mértékben hátrahúzott épületek építése. Az épületek a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható védett kert.

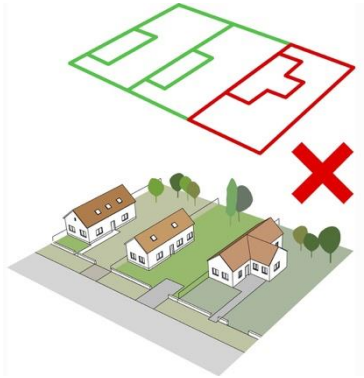

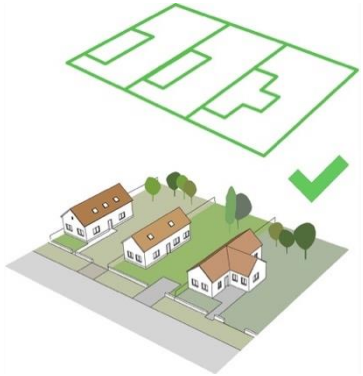

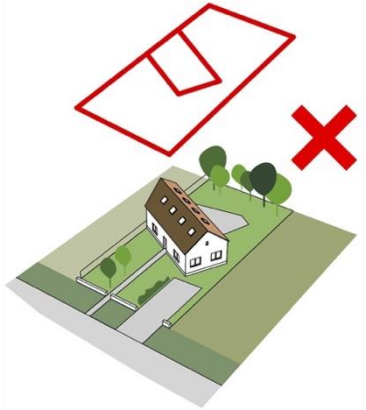

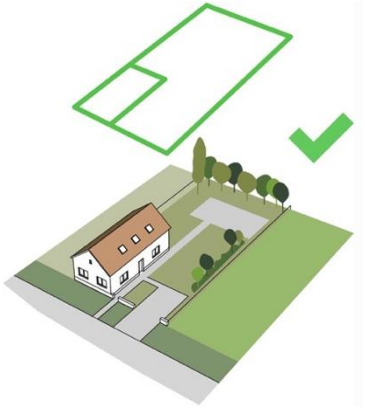

TEREPALAKÍTÁS

Vöröstó településének Fő utcája enyhén meredek, ezért a házak építésénél néhol lejtős telekre lehet számítani, így illeszkedni kell a terephez az épületeknek. Törekedni kell a lehető legkevesebb föld megmozgatására.

Nem elfogadható az épület földbevájása, mivel így az esővíz összegyűlik a mélyedésekben és a kert használhatatlanná válik. Továbbá nem jó megoldás az épület teljes kiemelése sem, mivel így a ház kiemelkedik a környezetéből, nem illeszkedik a terepadottságokhoz.

Jó megoldás a terepalakításnál az épület részleges bevágása, így a kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevés földet kell megmozgatni. Kedvező megoldás, ha az épület eleve a terepbe illesztve épül, így teljesen illeszkedik a terepadottságokhoz, környezetéhez, valamint minimális földmunka szükséges.

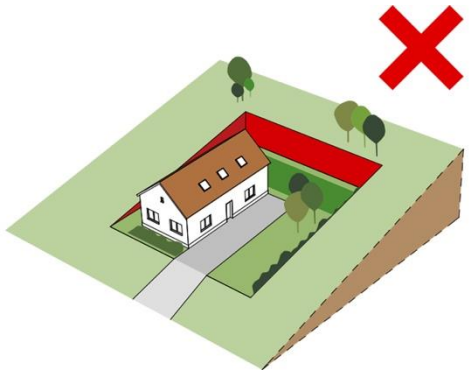

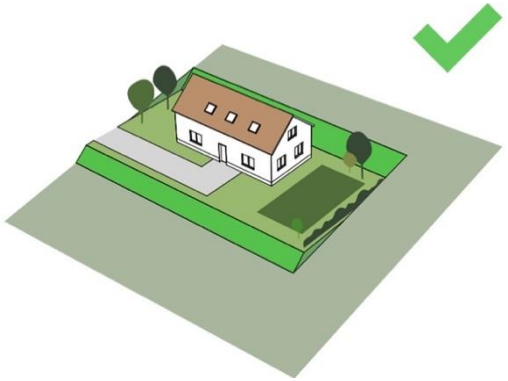

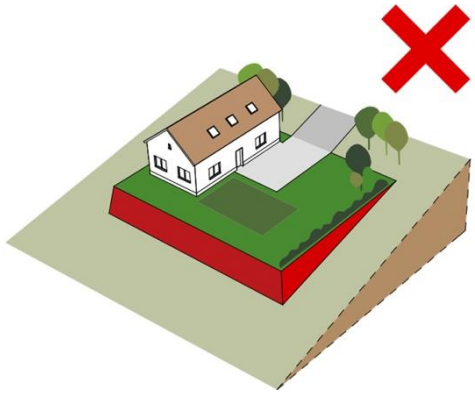

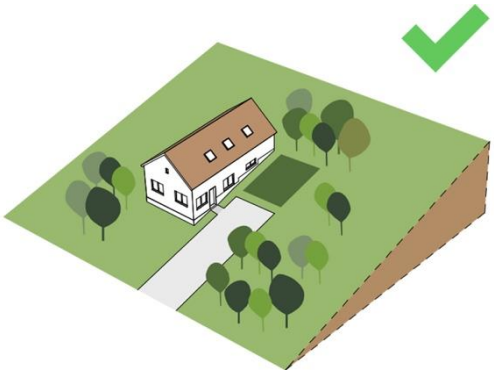

KERÍTÉS

Vöröstó történeti részein a hagyományoknak megfelelő utcai tömör terméskő, nyerskő, valamint áttört fa, kovácsoltvas kerítés, valamint élősövény kerítés építhető a kialakult állapotnak megfelelő magasággal.

Tömör kerítés a helyben szokásos kőből soros rakással készülhet, natúr deszka kerítés csak natúr fa megjelenésű lehet, egyéb kerítés 60 cm magas lábazattal és fölötte 50% áttörtséggel alakítható ki.

Élősövény esetében sövénybe húzott sima dróthuzal is alkalmazható. Belső kerítésnek drótfonat vagy léckerítés alkalmazható. Látszó beton, zsalukő nem alkalmazható.

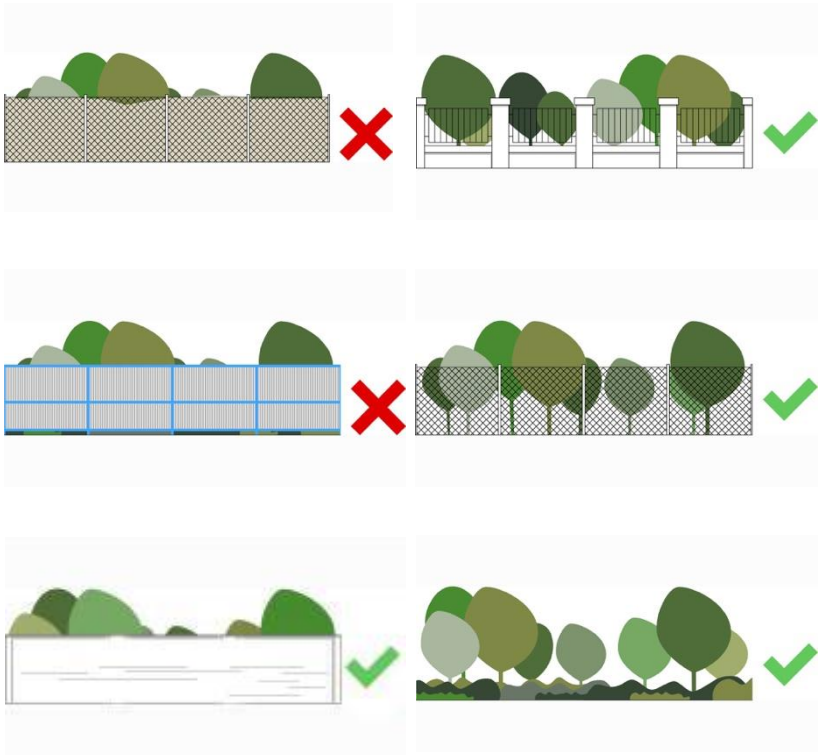

KERÍTÉSEK

A kerítések vizsgálata során megállapítottuk, hogy vannak hagyományosan alkalmazott anyagok és formák, mint például a kő kerítés megtörve a fával, a klasszikus kovácsoltvas kerítések, a fa kerítések, a tömör helyi kőből készült kőkerítések, valamint a sövénykerítések, melyek borostyánnal, illetve vadszőlővel vannak befuttatva.
Mint az épületek esetében a kerítések kialakításánál is ajánlott a hagyományos, természetes anyaghasználat.

A kerítéssel körbehatároljuk a telkünket, épületünket, ezért fontos, hogy összhangban legyen az épülettel a kerítésünk. Az épületnél alkalmazott színek, formák, anyagok megjelenése a kerítésnél is alkalmazhatók, sőt fontos is, hogy alkalmazzuk. Jó példa a következő oldalon látható kő és kovácsoltvas kerítés, mely anyagában, színében teljesen összhangban van az épülettel.

Növényekkel való kombinálás kiváló takarást biztosít és emellett elkerülhető a fal-szerű megjelenés. A növényzet évszakonkénti változása sokszínű kerítést eredményez, mindig újfajta megjelenést ad a területnek.

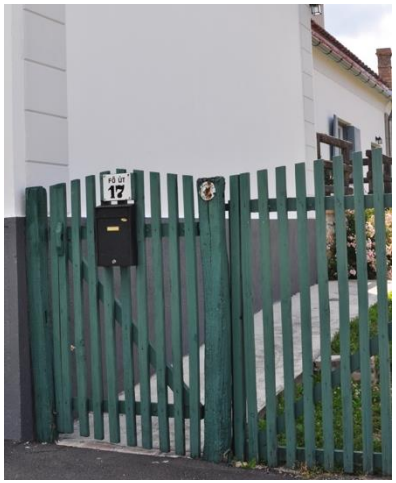
17

KERTEK

A kert éppolyan fontos helyszíne a telkünknek, mint az épületek, mivel a kert teremti meg a kapcsolatot a természettel, a rekreáció, a pihenés színtere, de ugyanakkor haszonkertként is megjelenhet. A formák, színek, anyagok ugyanúgy fontosak a kert kialakítása, tervezése során, mint az épületnél. A kert nemcsak az alkotás színtere, hanem a kikapcsolódásé is. A kert tulajdonképpen az épület folytatása a szabadban, mindkét esetben az emberi tevékenységek helyszíne, csak mások az arányok, építőanyagok.

A kertnek különböző részei vannak funkció szerint lehatárolva. Beszélhetünk előkertről, mely az egész kert bejáratául szolgál, és szépen keretezi az épületet. Jó példa a képen látható épület előkertje. Hátsókertről, mely a rekreáció, kikapcsolódás színtere, illetve oldalkertről, ahol jellemzően a gépkocsibeálló és az épület bejárata kerül kialakításra.

Megfelelő növényalkalmazással, dús növényzettel a kert árnyékoló funkciót is betölthet, ami a meleg nyári napokon igazi felüdülés. Építkezéskor még a tervezés során érdemes végiggondolni, hogy a meglévő növényzetből mit lehet megmenteni és az épületet ennek függvényében célszerű kialakítani.

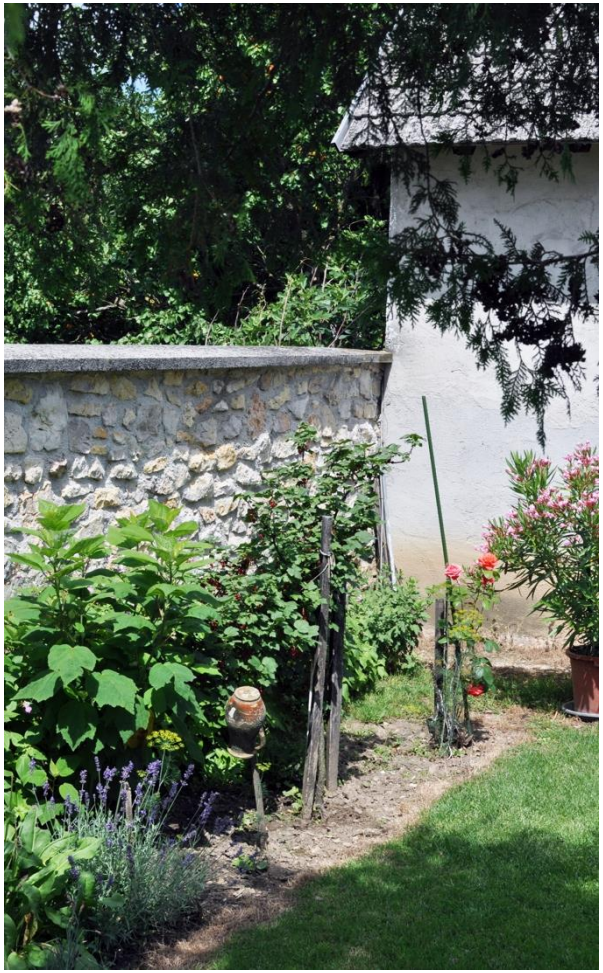

A régi paraszti építkezéshez sajátos kertkialakítási forma és növényanyag is tartozott: éppolyan jellemző volt rá, mint a házra a meszelt fal vagy az oszlopos tornác.

A falusi házakban a díszkert részének tekinthető a virágos tornác, virágos ablak is, amit cserepes növényekkel díszítettek, cserép helyett gyakran rossz fazekakba ültettek. A képen látható faládába ültetett növény idézi vissza a régi falusi kert hangulatot.

A parasztkertekben jellemzőek voltak az erős illatú, színű, aromás dísz- és fűszernövények. Vöröstó településen ezek a parasztkerti hagyományok ma is megfigyelhetők.

A levendula, a fehér liliom, a kerti ruta vagy a rozmaring jellemző növényei voltak a kertnek és ma is megtalálhatók.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

A népi építészet egyik jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos tornác, melynek kialakítása, elhelyezkedése többféleképpen lehetséges. A tornác egy félig nyitott, folyosószerű, fedett tér, mely nyáron kiválóan árnyékol, az év többi szakaszában pedig véd az esőtől, hótól. Esztétikus megjelenése és praktikussága okán az épületek meghatározandó eleme is lehet. Vöröstó településen nem sok háznál jelenik meg tornác, előtető, azonban párat érdemes megemlíteni. A fa szerkezet könnyedebb megjelenést kölcsönöz a házaknak és kitűnően kombinálható tömörebb tégla vagy kő oszlopokkal, valamint a fára felfuttatott növényzettel, ami árnyékoló hatással is bír. Fontos az épület anyagaival összhangban lévő anyaghasználat a tornác, előtető kialakításánál.

Erkély, loggia nem alakítható ki a településen.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek külsejére, esztétikai megjelenésére jelentős hatással vannak a nyílászárók. A zárt épület tömegét az ajtókkal, ablakokkal nyitjuk meg a külvilág felé, ezért fontos, hogy milyen módon tesszük. A népi építészet házain a fából készült, osztott spalettás ablakokat, valamint fa ajtókat alkalmaztak. Vöröstón a nyílászárókra leginkább a sötét- és világosbarna, kék színek alkalmazása, valamint a fa anyag jellemző.

Utcai homlokzaton a hagyományos 3 db 2/3 osztású kizárólag faanyagú ablakok alkalmazása javasolt (ahol az épület méretei ezt megengedik). Tetőtér beépítésekor a tetőablakok (ökörszem és tetősík ablak) a tetősíkra vetített felület legfeljebb 10%-án lehetnek.

Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de leginkább a fa mintázatú, vagy erezetű, víztiszta, vagy matt síküvegezésű ablakok beépítése javasolt. Az utcai homlokzaton spaletta, vagy zsalugáter kialakítása javasolt, mely esztétikus megjelenést biztosít az épületnek. A nyílászárók javasolt színe világos, közép és sötétbarna, zöld vagy szürkével való tört árnyalatok. Védett épületeknél el lehet térni.

Az álló formátumu ablakok használata előnyösebb, mint a fekvő ablakoké, mivel arányaiban jobban illeszkedik az épület tömegéhez. Kerülendő a túlzottan díszített, élénk színű ajtók használata, ehelyett az egyszerű, hagyományos ajtók részesítendők előnyben. Törekedni kell a hagyományos arányok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő kiosztására. A garázskapuk kialakításakor az épülettel azonos anyaghasználat ajánlott, valamint a visszafogott megjelenés.

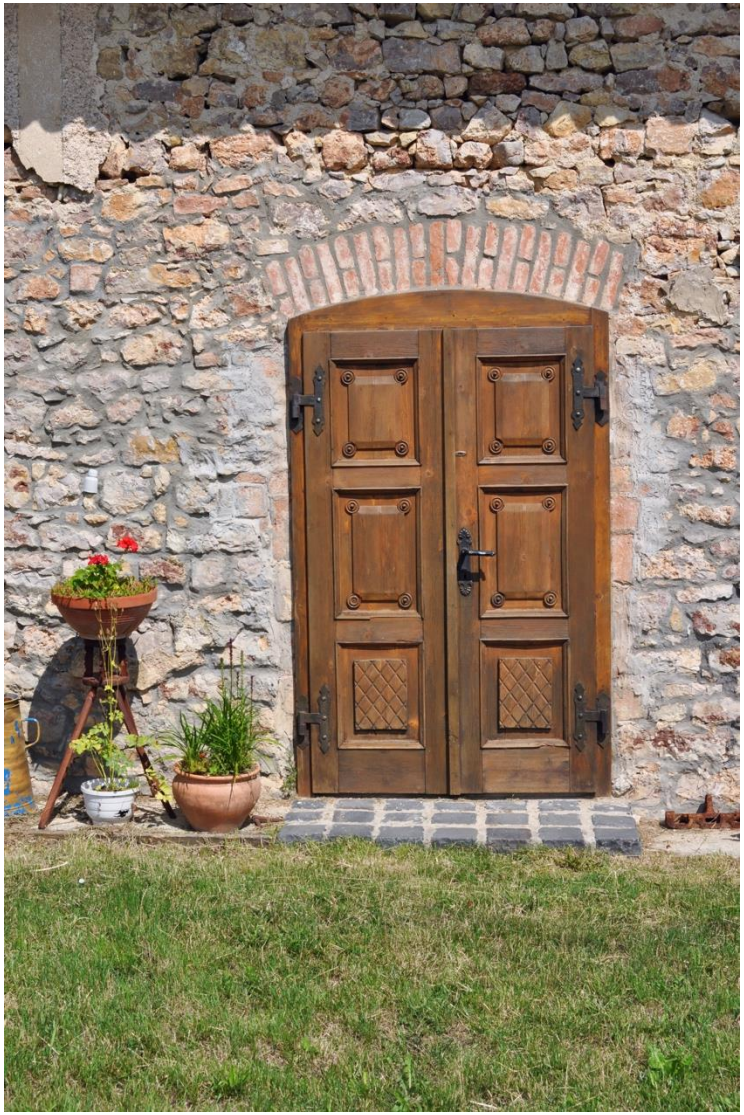

HOMLOKZATKÉPZÉS

A homlokzat kialakítása nagyon fontos az épületnél, mivel ez az arca a háznak. A hagyományos arányok megtartására kell törekedni, a kellemes arányú ablak kiosztásra. A homlokzaton a természetes anyaghasználat, formák alkalmazása javasolt. A falazott, vakolt felületek részesítendők előnyben a homlokzatképzésnél. A magastető héjalásánál hagyományos sík agyagcserép, nád és zsúpfedés és a régi hagyományos betoncserép alkalmazható. A hagyományos szürke palafedés csak a meglévők pótlására és annak folytatásaként alkalmazható.
Az épületek meghatározó felülete csak vakolt lehet, egyéb felületképzések csak kiegészítő homlokzati elemként szerepelhetnek. Az ófaluban csak a hagyományokhoz illeszkedő homlokzati megjelenés alakítható ki. Meg kell tartani, valamint újra kell építeni a macskalépcsős oromfalakat, vakolt (csak fehér, törtfehér szín használható), vakolatkerettel kihúzott homlokzatokat.
A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképben. A jól megválasztott burkolat nemcsak a hangulatot, hanem az épület védelmét is szolgálja.

A képen látható homlokzatképzéseknél a hagyományos arányok, formák alkalmazása látható, mely a környezetéhez is alkalmazkodik. Ez egy olyan kombináció, mely lehetővé teszi, hogy egyszerre kiemelkedjen és illeszkedjen a településképbe az épület. Az osztott nyílászárók arányai és egymáshoz való viszonyuk harmóniát teremtenek a homlokzaton. A természetes anyaghasználat, a vakolt felületek összhangja barátságos, esztétikus megjelenést kölcsönöz az épületnek.

RÉSZLETEK

A népi építészetre, a Balaton-felvidék építészeti stílusára jellemző elemek mutatkoznak meg az épületeken, a fehér kémény, a díszes csengők, a díszített oromfalak, valamint az azon megjelenő kis ablaknyílások egyszerre kölcsönöznek hangulatos, esztétikus megjelenést az épületeknek, a településnek. Az épület nemcsak egészében, de részleteiben is nagyon gazdag elemekkel bír.

A felvidéken fennmaradt legdíszesebb homlokzatok az 1820-1850 közötti időszakból származnak. A homlokzatdíszek az épület oromfalán szimmetrikusan helyezkednek el. A vakolatdíszekben a családneveket és nemzetiséget is feltüntették. Nemcsak a jómódú polgárok házait díszítették, hanem a szegényebb gazdák oromfalain is találni vakolatdíszeket.

A legjellegzetesebb elemek a füzér-, a levél-, koszorú-, szalag-, csigavonal-, rozettadíszek, valamint az életfa motívumot jelképező cserépből kinövő virág.

A Balaton-felvidék települései között jellemző kiegészítő épületrészlet az állatokkal, növényekkel díszített csengő. Habár nem feltűnő objektum, de mégis karaktert ad az épületnek.

A Balaton-felvidék jellegzetes, különböző formájú, díszítésű vakolt és fehérre meszelt kéményei Vöröstó településen is megjelennek. Ezek a fehér, kellemes arányú kémények megkoronázzák az épületet, hangsúlyossá teszik a tömeget.

Egy rosszul elhelyezett, aránytalan kémény elüt a településen megjelenő kéményektől, elronthatja a felújított épület megjelenését, ezért fontos a kialakításnál a hagyományos arányok, formák, színek, díszítések figyelembevétele.

A múlt század elejét idéző felújított, gyakran már nem működő kutak, a különböző díszes házszámtáblák, utcatáblák, a kerteket díszítő objektumok karaktert adnak a településnek, megteremtik az időbeni folytonosság érzetét.

MAI PÉLDÁK

Ebben a fejezetben a településen lévő esztétikus, követendő épületeket mutatjuk be. Új ház építésekor, átalakításakor fontos, hogy az épület tömegalakítása, homlokzata illeszkedjen a településképbe.

A tömegalakítás a környező épületek tömegétől nagyban függ. Az utcakép összhatását rontja a túl nagy tömegű, terjengős épületek, melyek elnyomják a kisebb épületeket.

Javasolt a hagyományos tömegalakítás, a nem túl széles épületek kialakítása, melyek igazodnak a korábban kialakult utcaképhez.

Az anyaghasználat esetében mindenképpen a természetes anyagok kő-, faburkolat, vakolt falfelületek és a visszafogott színezés részesítendők előnyben.

Ez az épület az arányos homlokzat-szerkesztés és a természetes anyaghasználat miatt kiemelendő. Az épületen a hagyományos oromzatos, szimmetrikus archetipus forma az uralkodó jegy. Az oromfalon megjelenő vakolatdísz, a splaettás ablakok és a vakolt felületek izgalmas homlokzati felületet hoznak létre. A teljes összhanghoz hozzájárul a zöld növényzet, a bokrok, a mediterrán élénk színű leander. Az épület a hagyományos állapot szerint került felújításra, a Balaton-felvidéki, valamint a történeti települési jellegzetességhez igazodva, az arányok betartásával.

Az épület jó példa a hagyományos és mai formálás egységének. Az összhanghoz hozzátartozik a kerítés is. Az épület anyaghasználata – vakolt felület, fa ablakok – a kerítés anyagában, színében is visszaköszön.

A vakolt felület szépen kiegészül a fa ablakokkal, az íves tetőablak megtöri a szögletes formákat, a karakteres oromfal a vakolatdíszítéssel kiemelt szerepet tölt be a homlokzaton. A természetes, világos színvilág, a növények harmóniája kellemes összképet eredményez.

Ez az épület is jó példa a hagyományos és a mai formálás egységének, illeszkedésének. Az épület 1891-ben épült, ez az évszám megjelenik az oromfalon. A homlokzat és a nyílászárók megfelelő aránya jellemzi az épületet. A kerítés és az épület egyszerű anyaghasználata és színei esztétikus megjelenést biztosítanak.

A virágmotívum nemcsak a homlokzati vakolatdíszítésben jelenik meg, hanem a zsalugáteren is feltűnik, ezzel teljes összhangot teremtve az épületnek. A zöld növény a fehér vakolt felülettel kellemes kontrasztot eredményez.

A képen egy régi felújított macskalépcsős paraszthá̀z látható, mely magával hordozza a Balaton-felvidék jellegzetességeit. Az épület jó tömegarányú, az ablakok egymás utáni sorolása hagsúlyos homlokzati megjelenést keltenek.

A homlokzaton köralakú virágmotívumok, szirmok jelennek meg, mely díszítés a tető hajlásszögénél is megfigyelhető. A vakolatdíszek szimmetrikusan helyezkednek el a homlokzaton.
A természetes anyaghasználat és a növények kompozíciója harmoniználnak egymással, az épület összességében esztétikus látványt nyújt.

Az épület szintén jó, követendő példaként említendő, mely teljesen illeszkedik a településképbe, a hagyományos, történeti utcaképbe.

7

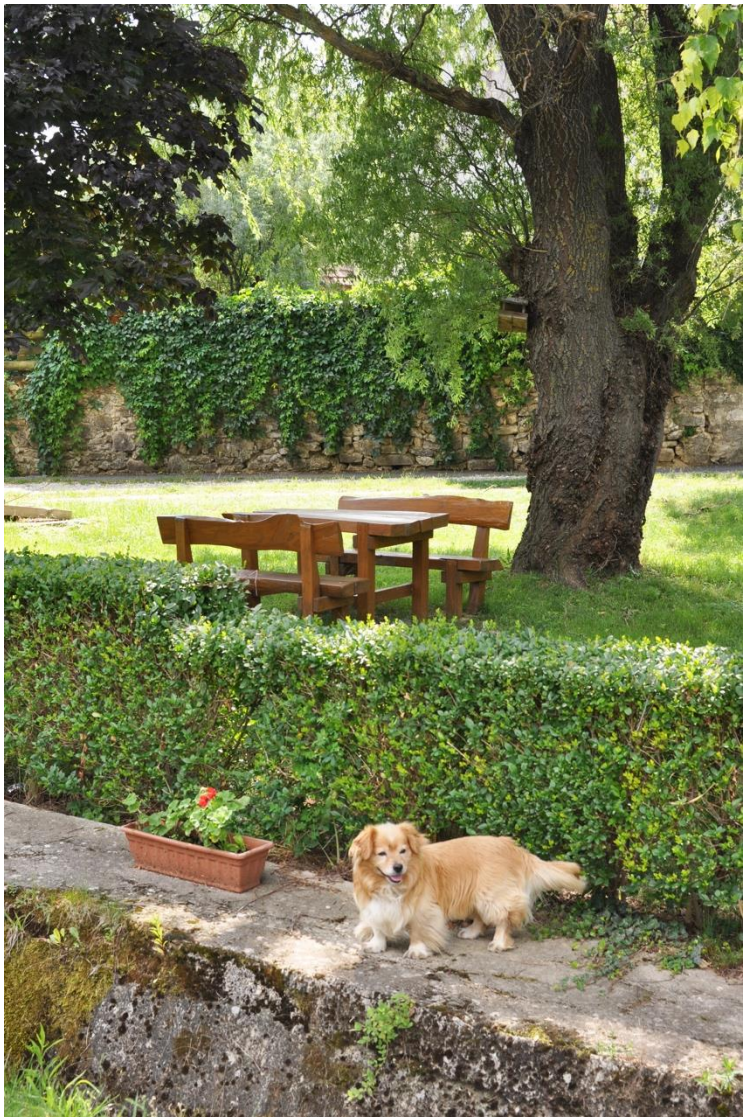

UTCÁK, TEREK

Az élhető, esztétikus és barátságos településeknek a hozzátartozói a gondozott virágos, zöld utcák és terek. A közterületeken, utcákon, tereken lévő növényzet fontos szerepet tölt be a település lakóinak életében, ezért a cél ezek megőrzése, fenntartása és újabbak kialakítása.
Vöröstó településen gondozott, rendezett látványt nyújt az utcakép. Az épületek előtt kis bokrok, járda, zöldsáv található.
A településre nyugat felől beérve a falusi földszintes, nyeregtetős parasztházak egymás utáni sorakozása fogad minket, melyet néhol megtörnek a sátortetős kéttraktusos házak. Tovább haladva elérünk egy kis parkhoz, majd a templomhoz. A település belterülete, a Fő utca menti beépítés műemléki környezet területébe tartozik, így az utcakép megőrzése fontos. Az épületek tömege, formája, a tető kialakítása a hagyományos falusias vonalat követi ötvözve a mai modern elemekkel, megoldásokkal, ezáltal esztétikus utcaképet eredményezve.
Sajnos, mint a legtöbb kis településen itt is vizuális konfliktust okoznak a közterületeken kialakított betonoszlopok, a légvezetékek pókhálója.

Az oldalhatáron álló, fésűs beépítés, a zöldfelületek nagy aránya, a széles kétoldalt zöldsávval szegélyezett utcák, a nyeregtetős, oromfalas épületek jellemzik a települést. A természetes anyaghasználat és az egymással harmonizáló, visszafogott színek jellemzőek, melyek a kerítéseken is megfigyelhetők.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek fontos, jellegzetes tartozékai a településeknek. Az utcaképet nemcsak az épületek és a növényzet alakítja, hanem a hirdetések, reklámtáblák is meghatározzák, ezért fontos hogy megfelelő minőségű, esztétikailag korrekt hirdetések, reklámtáblák és cégérek gazdagítsák az utcákat. A figyelemfelkeltés a céljuk, ne legyen meghökkentő. A hirdetések lényege a tájékoztatás, amelyet az utcaképbe illően is megtehetünk.

Vöröstó településen a területfelhasználási egységek építési övezet területein óriásplakát, fényreklám nem helyezhető el. A reklámhordozó cég-, és címtábla az utcai homlokzaton megjelenő klímaberendezés, napkollektor és parabola antenna elhelyezése egyeztetés köteles. Az épületeken csak az épületben tevékenységet folytatók számára engedélyezhető cég- és címtábla, vagy reklámhordozó.

IMPRESSZUM

VÖRÖSTÓ KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
www.vorosto.hu
info@vorosto.hu
8291 Vöröstó, Fő utca 58.
Telefon: +36 30 375 1002
Polgármester: Rákos Margit
Főpítész: Németh Ferenc
planteus@planteus.hu

SZERKESZTETTE: Planteus Kft.
SZÖVEG: Cseh Edina, Flickné Magyar Éva, Németh Ferenc, Németh Kristóf, Török Beáta
FOTÓ: Cseh Edina, Flickné Magyar Éva, Németh Ferenc, Németh Kristóf, Török Beáta
GRAFIKAI TERVEZÉS: Cseh Edina, Flickné Magyar Éva, Németh Ferenc, Németh Kristóf, Török Beáta
ÁBRA: Az általános építészet útmutatóban található ábrák a Lechner Nonprofit Kft. tualjdonát képezik.
Forrás: http://tak.lechnerkozpont.hu

Vöröstó, 2017.

Vöröstó település – falukép a pajtasorral